

Tá fólksins dómstólar talar

EITT HITT MEST VIRKNAÐ Á NETINUM ER, TÁ FJÖLDIN STENDUR SAMAN. TAÐ ER IKKI HISSINI DÓMARAR, IÐ DAGLIGA SITA VIÐ KNAPPABORÐ KRING ALLAN HEIM OG OYSA GOR OG GALL Á ALT OG ØLL UMVEGIS SOSIALU MIÐLARNAR. FYRIBRYGDIÐ ER IKKI NÝTT, MEN ONGANTÍÐ HEVUR FJÖLDIN VERIÐ SO STÓR SUM NÚ, ØLL HAVA MÖGULEIKA AT VERÐA HOYRD

Siri Jensen

Í 2013 hevði amerikukvinnan Justine Sacco 170 fylgjarar á Twitter. Mest brúkti hon net-pallin, soleiðis smáspoykt, at niðurgera forrættindini hjá hvítum fólki í vesturheiminum.

Um jóltíðir var Justine Sacco stódd í Heathrow Floghavn, ávegis til Suðurafrika úr New York. Meðan hon bíðar eftir flogfari-num, tweetar hon:

“Ávegis til Afrika. Vónandi fáir eg ikki AIDS. Nei. Tvætl. Eg eri hvít.”

Justine slökkir telefonina, fer umborð á flogfarið, og leggur seg at sova tað mesta av 11 tímar langa túrinum. Tá hon lendir í Suðurafrika er alt øðrvísi. Ein rúgva av fremmandum fólki eru komin at taka ímóti henni í Johannesburg, og túrurin út til hýruvognin er ikki tespiligur.

Tað vísir seg, at meðan Justine sat í flog-farinum, hava fleiri 100 túsund lisið hennara tweet – eini fylgjarin hjá henni sendi boðini til ein tíðindamann við 15.000 fylgjarum, og so var eldur í - og nærum øll á Twitter hava lisið tweetið. Bókstaviliga. Uttan smáspeiskni.

Tey fyrstu endur-tweetini vóru frá heilum hópum af forargaðum tweekarum og teimum, ið hart og týðiligt tóku frástöðu frá rasistiska

sjónarmiði Justine. Onkur loyvdi sær at seta spurnartekin við, um upprunatweetið kanska skuldi skiljast øðrvísi, men tað elvdi bara til spott. Sum tímarnir liðu, gjørdust tweetini harðligari og ógvusligari. Justine bleiv kallað hora, illgresi, vána menniskja og tað, ið verri er.

Knappliga er tað onkur, ið heldur, at arbeiðsplássið, har Justine Sacco starvast sum marknaðarfólk, burdi tikið frástöðu frá rasistiska starvsfelaganum – tað einasta rætta er at geva henni sekkin. Nóg tvætl seinni letur arbeiðsplássið hoyra frá sær; teir taka støðuna í stórum álvara.

Spenningurin á Twitter økist. Tað er sum at hyggja at einum filmi: Justine Sacco hevur kanska mist arbeiðið, og sjálf veit hon onki!

Net-trøllini (ið liva av at bera brenni til bálið) byrja at blanda seg uppí. Trøllini gera altíð sitt til at ómenniskjaligagera offrið, og so gerst tað lættari hjá meðmenninskjunum at øsa seg uppaftir meira.

“Onkur við HIV burdi neyðtikið hasa tíkina – so finna vit útav, um húðarliturin ger nakran mun!”

Justine Sacco fekk boðini um rokið frá einari vinkonu, tá hon tendraði telefonina, komin til Suðurafrika, men tá høvdu nevningarnir langt síðani sagt sín úrskurð, og



dómararnir kappaðust um at døma harðast. Justine Sacco varð koyrd. Sjálvsmyndin skeklaðist. Hon fekk angist og tunglyndi, og er framvegis merkt av hendingini.

Justine Sacco er bara ein av mongum í bókini “So you’ve been Publicly shamed” (Jon Ronson, 2015). Í bókini prátar Ronson við “skuldsett” um, hvussu tað kennist, tá fólka-mongdin skammar ein.

Enn er ikki serliga nógv skrivað um evnið at skamma í almenna rúminum; fyrbrigdið er so mikið nýtt, gransking manglar, og tey, ið hava upplivað fólksins dómstól á netinum, hava lært at tuga.

Men tey, Jon Ronson hevur tosað við, siga øll somu søgu: Tey missa fótafestið. Áðrenn tey vóru alment skammað, hildu tey seg vera nøkunlunda hampafólk – sum flest. Samleikin var eitt arbeiði, familja, eitt sindur av sjálvbodnum arbeiði, tey goldu sínar rokningar og høvdu moral. Men samleikin var torfórrur at halda fast í, tá so nógv menniskju

uttanífrá bert høvdu ilt at bera teimum. Tað elvdi hjá fleiri teirra til, at tey ikki tordu út fyri dyr í longri tíð, og at psykan ridlaði.

Facebook hevur tikið í egnan barm á fleiri økjum (fjöldin kravdi tað, tá tað kom fram í ljósið, at upplýsingar um brúkarar vórðu brúktir at ávirka amerikanska valið). Millum annað hevur Facebook fyrst ferð loyvt yrkislærdum fólki uttanífrá at siga sína meining á Newsroom (ið annars mest av øllum hevur snúð seg um herðaklapp til Facebook – frá starvandi á Facebook) og at samstarva um stóru evnini: Oyðileggja sosialu miðlarnir demokratiið? Elva ekkokømur til polarisering? Øll eru á einum máli um, at algoritman má broytast, so brúkarar renna seg í minst líka nógvur søgur, tey ikki taka undir við, sum umvent, á sosialu miðlunum, um vit áhaldandi skulu vera kræsin og ikki slúka alt rátt. Tosað verður eisini um, at leggja størri dent á at greiða brúkarum frá, at makt og ábyrgd fylgjast – eisini á netinum.